AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین
AGO

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

عبدالباري جهاني ۲۰۲۰/۰۸/۳۰

شاه شجاع، امير دوست محمد خان او برتانيه

دوديرشمه برخه

دريم فصل

يارمحمدخان او کامران:

«تاسي ټول بايد خيل طرفداران را غونډ کړی او، په زميداور کې، له اخترخان سره يو ځای سی. تاسي تيار اوسی ځکه چي مه له هراته حرکت درکړی او ډېر ژر به در ورسېږم. له مشهد څخه لس زره عسکر، دوولس توپونه او دوه لکه روپۍ د مرستي لپاره درځي. زه چي ډېر وځنډېږم نو د محرمي تر مياشتي پوري بکوا ته رسېږم. گوری چي هيڅ درانی مشر خيل طرفداران سره تيت او پرک نه کړي ځکه چي زه بيخي ټينګ يقين لرم چي ځان در رسوم.(کي ص ۵۷۹)

البته يار محمد خان هيڅ وخت له اخترخان سره يو ځای نه سو؛ نه يې له هراته حرکت وکړ او نه يې درانيانو ته مرسته ورسېدله خو د خپلو ټولو مخالفينو په زړونو کې يې وېره اچولې او دوستانو ته يې تمه پيدا کړې وه. مکناټن د اخترخان د نيولو لپاره ټول چلونه وکړل؛حتی د خانانو له نفوذ څخه يې کار واخيست او بالاخره يې راولنسن ته په کندهار کې وليکل چي د اخترخان پر سر باندي لس زره روپۍ انعام کښېږدي.

غلجيو او درانيو دواړو د شاه او د هغه د ملاترکوونکو پر ضد وسلو ته لاس اچولی وو. د افغانستان ټوله لوېديځه سيمه په ډېره وېرووونکي ناکراري کې وه. راولنسن ليدل چي د کندهار په سيمه کې د انګرېزانو وضع خومره خطرناکه ده او پر له پسي يې مکناټن ته خبرداری ورکاوه چي وضع ورځ په ورځ خطرناکه کيږي. مکناټن تر پايه د هغه پر مشورو غوږونه کاڼه واچول او حتی د ده ليکونو به په غوسه کړ. ده نه غوښتل دا ومني چي د ده پر سر باندي د توپان وريځي ګرځي او په جواب کې به يې د راولنسن د دغه راز ليکونو د لېږلو څخه ګيله هم کوله. (هغه کتاب ص ۵۹۴)

په کابل کې څه تېرېدل:

د کابل وضع په يوه جمله کې خلاصه کولای سو او هغه دا چي هلته هرڅه وران ويجاړ وه. په کابل کې يوازي اداري فساد تر سرحد نه وو اوښتی بلکه مطلقه بي ادارګي حاکمه وه. که څه هم چي مکناټن خو هم پخپله ځانته په زور په دروغو قناعت ورکاوه اوهم يې د خپلو همکارانو رپوټونه سانسورول خو د افغانستان په باره کې رپوټونه، په هر صورت، د برتانوي هند حکومت ته رسېدل او ګورنرجنرال لارډ آکليند ته دا معلومه سوې وه چي شاه شجاع به تر ابده پوري د انګرېزانو په پوځي او مالي ملاتړ پر قدرت ناست وي او که انګرېزان ورسره نه وي هغه يوه ورځ ځان نه سي ټينګولای. (ډيورنډ ص ۳۲۶)

د کابل حکومت ځکه، له لويه سره، له سخت مشکل سره مخامخ وو چي له کابل څخه پرته، چي لا يې وضع ښه معلومه نه ده، تقريباً هيڅ ولايت ماليات نه ورکول. شاه شجاع او انګرېزان مجبور وه چي ماليات په وچ زور ترلاسه کړي. د هر کلي او ښار د تابع کولو او ياغيانو د ځپلو لپاره به يې پوځونه لېږل او د پوځونو لېږلو او جنګي عملياتو پخپله يو عالم لګښتونه ايجابول. د ۱۸۴۱ کال د سپټمبر د مياشتي په پيل کې د کرنل آليور تر قوماندي لاندي يوه مجهزه قوه د زرمت د ياغيانو د ځپلو او د مالياتو د ترلاسه کولو لپاره ولېږل سوه. کله چي کرنل آليور او کپتان ايبټ د زرمت وادي ته ورسېدل او يې وليدل چي خلک کوچېدلي دي نو امر يې وکړ چي په ټوله سيمه کې يو دېوال هم ولاړ پرې نه ږدي او عسکرو هم د خيل قوماندان له امر سره سم عمل وکړ.

کله چي کپتان هي دغي سيمي ته ورغی او تر پوځي عملياتو مخکې يې يوه قومي مشر ته رشوت پيشنهاد کړ او د يوه بل مشهور مشر په مقابل کې يې له شاه شجاع سره د يوځای کېدلو مشوره ورکړه نو هغه د ډېرو باران ورباندي جوړ کړ او چي څه ښکنځل يې زده وه هغه يې ټول ورته وکړل. کپتان هي په دې پوهېدی چي که له زور څخه کار

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

واخلي نو له ټولو پوځیانو سره به تباه سي نو په ډېر تلوار له زرمت څخه پر شا سو. دا قوه، پرته له دې چې یو ډز دي وکړي، د اکټوبر پر اووه لسمه بیرته کابل ته ورسېده. (بویسټ ص ۲۸۳)
د شاه شجاع حکومت د هند خزانه په بشپړه توګه تشه کړې وه او د هند حکومت مجبور وو چې په هره برخه کې لګښتونه کم کړي. د هند حکومت، په خپله خزانه کې، د افغانستان د جنګ له پیل کېدلو څخه لږ.وروسته، لس میلیونه سټرلینګ پونډه اضافه درلوده او هغه د ۱۸۴۰ کال د مني تر شپو ورځو پوري ټوله تشه سوې وه. د هند د حکومت خزانې، د هند له عایداتو څخه هر کال یونیم میلیونه اضافه ذخیره درلوده خو په ۱۸۴۰ کال کې یې څه باندي دوه میلیونه او دوه نیم سوه زره پونډه کسر درلود. د هند حکومت بالاخره له داسي مالي ستونزي سره مخامخ سو چې یو ځل خو عالي شورا د تنخواوو پر بندولو باندي بحثونه وکړل. د هند حکومت د خپلو لګښتونو د کمولو په سلسله کې د افغانستان له مقاماتو څخه هم د لګښتونو د کمولو غوښتنه وکړه . څرنګه چې د افغانستان د کشالې پای نه معلومېدی او د هند حکومت تر قیامته دونه درانده مالي بار ته اوږه نه سوای ورکولای نو مکناټن ته یې احوال ورکړ چې باید د کابل د حکومت لګښتونه له هغه ځایه څخه پوره کړي او د هند حکومت چنداني پیسې نه لري. (هغه کتاب ص ۲۸۳)
له بلې خوا د لندن حکومت ته هم دا رپوټونه رسېدل چې د افغانستان جنګ، د برتانیې د حکومت لپاره، له کاله لږ.ترلږ.ه په یومیلیون او دوه سوه پنځوس زره سټرلینګ پونډه لویږ.ي او دا هم معلومه نه ده چې دا لګښتونه به تر کله دوام کوي. (ډیورنډ ص ۳۲۶)
(که دا خبره په نظر کې ولرو چې د کندهار ټول کلنی عاید ۱۲ لکه روپۍ کېدی او یا انګرېزانو امیر دوست محمدخان ته، له دوهم ځل پاچا کېدلو څخه وروسته، د پوځ د سمبالولو او هیواد د آبادولو لپاره، له کاله ۱۲ لکه روپۍ ورکولې نو ۹ میلیونه سټرلینګ پونده چې ۹۰ میلیونه روپۍ کېدلې، دونه پیسې وې چې د خلکو تر تصور وتلی رقم وو.)
ګورنرجنرال مکناټن ته ولیکل چې د خانانو او قومي مشرانو تنخواوي کمي کړي؛ ځکه چې دا د برتانوي هند پر بودجه او خزانه باندي یو اضافه بار دی. مکناټن سره له هغه چې ګورنرجنرال ته ولیکل چې دغه خانان او قومي مشران د لارو ساتنه کوي او د دوی له همکاری پرته به په لویو لارو کې امنیت خراب سي خو د هغه خبره چا ورسره ونه منله او هغه هم د خانانو او مشرانو د تنخواوو کمولو ته ملا وتړله. (هغه کتاب ص ۳۲۸)
شاه شجاع پوهېدی چې له خانانو سره څومره زور موجود دی هغه په دې پوهېدی چې دی، په لومړي سرکې، د همدغو قومي خانانو په زور قدرت ته ورسېدی او د همدغو خانانو په زور له قدرته ولوېدی. مکناټن نه د افغانستان د ټولني په ترکیب خبر وو او نه د قومي خانانو زور ورته معلوم وو. هغه فکر کاوه چې که دوه درې خانان وځپل سي نو نورو ته به عبرت سي او که دوه درې خانان په پیسو واخیستل سي نو نور خانان به د هغو په لاره پسي راسي.
قومي خانانو، په تېره بیا د خیبر د درې او د افغانستان په ختیځ او او لوېدیځ کې د لارو پر سر پرتو غلجیو قبایلو، له پېړیو راهیسي، د لارو د ساتلو په بدل کې تنخواوي ترلاسه کولې، او دا یې خپل حق باله. د جلال الدین اکبر څخه نیولې تر اورنګزېب پوري د مغولو سترو پاچاهانو د خیبر د درې اوسېدونکې قبایل په زوراېل نه کړل او د لارو د ساتلو په بدل کې یې باج ورکاوه.
ملیسن خو وایي چې حتی احمدشاه بابا هم د خیبر قبایلو ته، د لارو د ساتلو په بدل کې، له کاله اتیا زره روپۍ ورکولې. له احمدشاه بابا څخه وروسته د نورو سدوزیو پاچاهانو په دوره کې هم دغه پیسې ورکول کېدلې. دغه علت وو چې د خیبر قبایلو د شاه شجاع ملاتړ کاوه؛ هغه ته یې، د ماتې په وخت کې، په خپلو سیمو کې ځای ورکاوه او لښکري به یې ورسره کولې. دوست محمدخان دغو قبایلو ته په لومړي سر کې له کاله دوولس زره روپۍ او بیا وروسته شل زره روپۍ ورکولې. کله چې شاه شجاع دوهم ځل قدرت ته ورسېدی نو خپل زوی تیمور ته یې، چې دا وخت په پېښور کې وو، هدایت ورکړ چې د خیبر قبایلو ته ووایي چې که دوی د برتانیې استازو ته په لاره کې د تېرېدلو اجازه ورکړي نو دوی ته به خپلي زړې تنخواوي حواله وي. (ملیسن ص ص ۳۹۰-۳۹۱)
هغو غلجي قبایلو چې د افغانستان په ختیځ او لوېدیځ کې پراته ول، د خیبر د پښتنو په څېر یې، له پېړیو راهیسي له کاروانونو او قافلو څخه مالیات اخیستي وه او یا یې د لارو د ساتلو په بدل کې له حکومتونو څخه پیسې او تنخواوي ترلاسه کړي وې. دوی داسي حالت نه سوای منلای چې د دوی په سیمه کې دي کاروانونه د توپکو او برچو په زور تېرسي او هغه دي هم د کفارو کاروانونه وي. دې قبایلو د پخوا په څېر لاري بندي کړې او خپل قانون یې باندي چلاوه. جنرال ناټ د هغوی د ځپلو لپاره له کندهاره څخه یوه لویه قوه ور واستوله. غلجیو ماته وکړه او غرونو ته پورته سول. مګر انګرېزانو به له داسي قبایلو سره چې تر څلوېښتو زرو پوري جنګیالي یې درلودل څرنګه هره ورځ جګړې کړي وای؟ مکناټن بالاخره مجبور سو چې له کاله لږ.ترلږ.ه دېرش زره روپۍ ورسره ومني. (هغه کتاب ص ۳۹۶)
که څه هم چې د قومي مشرانو د مواجبو او تنخواوو د کمولو فیصله خو د هند حکومت کړې وه خو د افغانستان تاریخي منابعو داسي اټکل کړی دی چې دا کار د نظام الدوله محمدعثمان خان، برنس او مکناټن دی. دوی وایي چې عثمان خان مکناټن ته پیشنهاد وکړ چې ملکي خوانین هسي بېځایه تنخواوي تر لاسه کوي او هیڅ کار نه کوي نو که د دوی تنخواوي کمي سي هم به یې حکومت ته ګټه ورسیږ.ي او هم په دې مشرانو کې دونه زور نسته چې زموږ.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ. سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

مخالفت به وکړي. پر غلجیو مشرانو یې، له دغه درکه، څلوېښت زره روپۍ باقیات حواله کړل او هغوی ټولو وویل چې موږ ته دا پیسې څوک وړیا نه راکوي بلکه موږ د لارو ساتنه او خدمت کوو. چا یې پر خبره غوږ ونه نیوی او هغوی هم په هغه شپه د کابل له ښاره ووتل او خپلو سیمو ته ولاړل. د هغوی له خپګان او له کابل څخه د تېښتېدلو سره سم د لارو امنیت خراب سو. ضمنا نظام الدوله د غلجیو د سیمي ګورنر برطرفه کړ او د هغه پر ځای یې خپل اووه کلن زوی محمداکبر وټاکی. دې کار غلجي نور هم خوابدي کړل او د راتلونکو لویو ښورښونو لپاره یې لاره هواره کړه.
مکناټن یا د خوب په دنیا کي ژوند کاوه او یا د انګرېزانو په پوځي او مالي قوت دونه مغرور وو چي په هیڅ ډول رپوټونو کي یې ری نه واهه. هغه په دغه حال کي، چي په ختیځ کي د غلجیو د ښورښونو او ناکراریو رپوټونه ورته رسېدل بیا هم د کابل د پوځي قوې د کمولو په فکرکي وو او فکر یې نه کاوه چي یوه ورځ به د ده قوتونه د افغانانو د قهر په اورونو کي را ګیر وي او د خلاصون لاره به نه لري.
مکناټن، په کابل کي، د انګرېزانو د قوې تر ټولو لایق او زړه ور صاحب منصب جنرال سېل ته امر وکړ چي هندوستان ته ولاړ سي او په لاره کي غلجي قبایلو ته هم یو سبق ورکړي او د هغوی د مقاومت مرکزونه او قلاوي ورته ویجاړي کړي. جنرال سېل خپل انجنییر جورج براډ فوټ، د غلجیو د قواوو د شمېر او د هغوی د قوت د اندازې او د هغوی د ځپلو لپاره د پلان په باب، جنرال الفینسټون ته واستاوه هغه رپوټ ورکړ چي جنرال الفینسټون دونه ناروغ وو چي د هیڅ کار وړتیا یې نه درلوده. الفینسټون ورته ویلي وه چي نه د غلجیو په زور او قوت خبر دی او نه پلان ورکولای سي؛ ځکه چي ټول واک مکناټن اخیستی دی او دی هیڅ صلاحیت نه لري. الفینسټون براډ فوټ ته ویلي وه چي زه د کار نه یم، نه مي وجود او نه مي ماغزه کار کوي او لارډ اکلینډ ته مي هم ویلي دي خو زما پر خبره چا غوږ نه دی نیولی. د خدای په لحاظ ما له دې ځایه وباسی. (ډال ریمپل ص ۲۵۱)
براډ فوټ جنرال سېل ته خپله اندېښنه بیان کړې وه. ده هغه ته ویلي وه چي کله یې د کابل له اهنګرانو اووسله جوړوونکو څخه وغوښتل چي د ده لپاره د ماین ایښودلو وسایل جوړ کړي څو دوی د غلجیو د قلاګانو په محاصره کولو او تباه کولو کي کار ورڅخه واخلي هغوی ورته ویلي وه چي دوی د فرنګیانو لپاره کار نه کوي او د وسلو په جوړولو لګیا دي. کله چي دا رپوټ برنس ته ورسېدی هغه ویلي وه چي دا وسلې د هغو کوچیانو لپاره جوړېږي چي په نیژدې ورځو کي د کوچ خیال لري. (هغه کتاب ص ص ۲۵۱-۲۵۳)
په دغو ورځو کي د کابل جلال آباد پر لاره باندي د غلجیو د ښورښونو او ناکراریو په باره کي رپوټونه را ورسېدل او جنرال سېل، د اکتوبر پر نهمه خپل یو ډګروال له زرو تنو عسکرو سره واستاوه. غلجیو له کابل څخه تقریباً پنځه لس میله لیرې، د بتخاک په علاقه کي، د ډګروال پر کمپ باندي د شپې حمله وکړه او تقریباً څلوېښت تنه تلفات یې ور ورسول.
مکناټن دې رپوټ ډېر سخت په غوسه کړ او وې ویل چي دوی دونه ګستاخ سوي دي چي د کابل په پنځه لس میلي کي زموږ پر قواوو باندي حملې کوي! د اکتوبر پر دوولسمه یې جنرال سېل د هغه د باقي پاته شپاړس سوه پوځیانو سره ورپسې ولېږی او وظیفه یې ورکړه چي د خپلو مخکي لېږل سویو پوځیانو سره مرسته وکړي او هغه دره له یاغیانو پاکه کړي. د جنرال سېل قوه خورد کابل درې ته له داخلېدلو سره د غلجیو د قواوو له سختي حملې سره مخامخ سوه. په دې حمله کي انګرېزانو ته زیات تلفات ورسېدل او پخپله جنرال سېل هم په ورانه کي وویشتل سو. هغه په دغه حال کي جنګ ته دوام ورکړ خو وروسته د ډېرو زیاتو وینو د ورکولو له امله مجبور سو چي میدان پرېږدي او قومانده یې ډګروال ډېني ته پرېښودله.
د درې په دواړو خواوو کي له هري ګاري او ګوښې څخه ګولۍ اورېدلې او ټولي لوړي څوکي افغانانو نیولي وې. دوی هم په نښه ویشتلو کي ډېر ماهر ول او هم یې ځانونه په دونه کمال پټول چي یوازي د توپک له دز څخه به یې لمبه ښماره سوه او نور به سرې ورک سو. د دوی لپاره هره ګاره او هره ډبره سنګر وو. کلکتې ته په یوه رسمي رپوټ کي راغلي دي چي زموږ اروپایي او هندوستاني پوځیان له افغانانو سره د هغوی په خپلو مځکو او درو کي جنګېري او دا ډېره مشکله ده. د دوی په خپلو سیمو کي د هغوی تعقیبول ګران کار دی او د دوی د جزایل اوږده توپکونه له دومره لیرې ځایونو څخه ویشتل کوي چي زموږ د توپکونو مرمۍ هلته نه رسیږي. یو بل شی چي اروپاییان یې وارخطا کړي وه هغه په غونډیو او غرونو کي د افغانانو پټېدل او ورکېدل وه. جنرال سېل خپلي مېرمني ته ولیکل«تر هغه وخته پوري چي دوی ډزې پیل نه کړي سړی نه پوهېږي چي هلته کوم سړی سته او کنه» (ډال ریمپل ص ۲۵۴)
انګرېزانو په دره کي خپل پرمختګ ته دوام ورکړ او له کابل څخه نوې کومکي قوه هم ورته را ورسېدله. یوه هفته وروسته، د اکتوبر پر اووه لسمه، انګرېزي قواوو ته ډېر سخت تلفات ورسېدل. په هغه ورځ د مازیګر د پنځو بجو په شاوخوا کي د تیزین یوه مشر انګرېزانو ته پیغام واستاوه چي موږ او تاسي به نن ماښام په تنګي تاریکي کي سره مخامخ کیږو. د انګرېزانو له خوا پیغام ورته ورسېدی چي موږ به ستاسي د مشرانو تود هرکلی وکړو. ماښام غلجیانو پر انګرېزانو باندي مخامخ حمله پیل کړه. د هغوی اصلي قوې د انګرېزانو پر قواوو باندي د شا له خوا حمله وکړه او په دې حمله کي یې انګرېزان هک پک کړل. افغانانو د انګرېزانو په کمپ کي د شاه شجاع له خوا نویو استخدام

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

کړو حاضرباشو په نوم پوځیانو ته، چې زیاتره یې د حمله کوونکو غلجیو قومیان ول، رشوت ورکړی وو او د هغوی له لارې د انګرېزانو کمپ ته ننوتل. نورو عسکرو جنګ کاوه او دوی د ساروانانو په وژلو لګیا ول او اوښان یې تښتول. په هغه شپه د سېل له قوې څخه نهه اتیا تنه ووژل سول او ډېر زیات مالونه او مهمات یې له لاسه ورکړل چې افغانانو د هغوی له کمپ څخه پر تښتولو نیوي اوښانو باندې بار کړي ول.
د اکټوبر پر دیرویشتمه د سېل پر قوې باندې ډېره سخته حمله وسوه. په دې حمله کې د انګرېزانو ډېر زیات سړي قتل سول او د نورو مالونو او د روغتون د نهو خېمو او د هغو د سامانونو او لوازمو ترڅنګ یې پنځه دیرش زره مرمۍ ورڅخه یوووړلې چې وروسته یې د انګرېزانو په قتلولو کې کار ورڅخه واخیست.
په سبا ورځ د سېل قوه د غلجیو له خوا محاصره سوه او هغوی د خبرو لپاره هیات ورته را واستاوه. سېل مجبور سو چې له هغوی سره خبرې وکړي او خپل استازی مېکرېګور یې د خبرو ور واستاوه. مېکرېګور وایي مشرانو ډېر ښه سلوک ورسره وکړ او له دې امله یې مننه ورڅخه وکړه پر هغوی باندې یې اعتماد کړی او یوازې له یوه سپاره سره د هغوی کمپ ته ورغلی دی. په دې مجلس کې فیصله وسوه چې سېل به هغوی ته څلوېښت زره روپۍ ورکوي او هغوی به محاصره ماتوي.
دوې ورځې وروسته بیا حملې پیل سوې او سېل په ډېر زحمت ځان جلال آباد ته ورساوه او هلته هم څو میاشتې په محاصره کې پاته سو. سېل تر جلال آباد پورې ۲۵۰ تنه تلفات او ډېر زخمیان ورکړل. او کله چې په پوځ کې دننه د افغانانو د جانباز په نوم قوې، چې مکناټن جوړه کړې وه، ښورښ وکړ او د انګرېزي صاحب منصبانو د قتلولو کوښښ یې وکړ نو څرګنده سوه چې ټول هیواد د انګرېزانو په مقابل کې پاڅېدلی دی او دا یوازې د غلجیو ښورښ نه دی چې یوه قوه یې آرام کړي.
د مکناټن له یوه لیک څخه چې، د اکټوبر پر شپږ ویشتمه یې، د ګورنرجنرال لارډ اکلینډ سکرټر ښاغلي مډوک ته لېږلی دی ښکاري چې دې وروستیو رپوټونو هم له خوبه نه وو ویښ کړی او یا یې رپوټونه سم په غور نه وه لوستلي. مکناټن ولیکل چې په دې وروستیو شپو ورځو کې په ختیځ کې د غلجیو د ځینو مشرانو د ښورښ په باب رپوټونه را رسیږي. د مکناټن له دې لیک څخه داسې ښکاري چې ده ته د جنرال سېل پر قوه باندې د وروستیو حملو او هغه ته د تلفاتو د رسېدلو په باب رپوټ نه دی رسېدلی؛ ځکه دی لیکي چې د ناکراریو په باره کې وروستي رپوټونه درې هفتې مخکې ورته رسېدلي دي. په دې رپوټونو کې راغلي وه چې د غلجیو مشران یو ناڅاپه له کابل څخه روان سوي دي. یوه ورځ وروسته ماته رپوټ ورسېدی چې دوی په لویه لاره کې یو کاروان را ګرځولی دی؛ د مالونو له څښتنانو څخه یې ټول مالونه اخیستي او غرونو ته یې پورته کړي دي.
دی وایی زه سمدستي شاه شجاع ته ورغلم او له هغه څخه مې وغوښتل چې ګورنر حمزه خان، د غلجیو مشرانو ته، له یوه پیغام سره ور واستوي او هغوی ته ووایي چې له بغاوت څخه لاس واخلي او ورته ووایي چې د هغوی ټول عرضونه به واورېدل سي او د هغوی ټولې غوښتنې به پوره سي. دا هیات روان سو خوځکه بریالی نه سو چې پخپله حمزه خان د قبایلو لوی پاروونکی وو.
مکناټن، د ختیځ د غلجیو د رپوټونو د اخیستلو سره سره، د ګورنرجنرال دفتر ته اطمینان ورکوي او ورته لیکي چې د غلجیو خانان یې خوشاله کړي دي. هغوی ته یې غنم ورکړي دي او څرنګه چې نن سبا د غنمو بیه ډېره لوړه ده نو هغوی له دغه درکه تر پخوا هم زیات امتیاز تر لاسه کړی او راضي دي. (پیپرز ص ص ۷-۸)
جنرال سېل، د اکټوبر پر دېرشمه، د ګورنرجنرال دفتر ته په خپل نسبتا مفصل رپوټ کې لیکلي وه چې له کابل څخه تر جلال آباد پورې یې له سهاره تر ماښامه له دښمن سره مقابله کړې او په هر ځای کې یې تلفات لیدلي او ډېر لایق صاحب منصبان یې له لاسه ورکړي دي. ده ولیکل چې د غلجیو جنګیالي په خپلو غرونو او سیمو کې ښه بلد دي او له جزایل توپکونو څخه په ډېر مهارت کار اخلي. ډېر ماهر ویشتونکي دي او توپکونه یې له ډېرې لیرې فاصلې څخه، چې هلته یوازې زموږ د توپونو زور رسیږي، ویشتل کوي. ده ولیکل چې زموږ د توپکونو مرمۍ د دوی مورچلونو ته نه رسیږي. (هغه کتاب ص ۱۵)
نه ده معلومه چې رابرټ سېل به د دغه رپوټ کاپي کابل ته لېږلې وي کنه. او که یې لېږلې وي نو یقینا به نه وي رسېدلي ځکه چې له جلال آباد څخه تر کابل پورې ټولې لارې د غلجیو یاغیانو په لاس کې وې او د نومبر پر دوهمه لا په کابل کې پاڅون هم پیل سوی وو.
د افغانستان په جنوب کې هم د یوه عمومي ښورښ نښې لیدلې کېدلې. په کندهار کې د انګرېزانو د کمپ سیاسي استازی هینري راولنسن په دې عقیده وو چې د انګرېزانو سره دښمني ورځ په ورځ زیاتېدونکې ده. د هیواد له یوه سره تر بله پورې ملایان زموږ پر ضد تبلیغ کوي او خلک را پاڅوي. په کندهار کې پوځي قوماندان جنرال سېل هم په دغه عقیده وو او خپلې لور ته یې لیکلي وه چې دا هیواد په ډېر خواشینوونکې حالت کې دی. د سر ویلیم مکناټن اشتباهاتو او کمزورې سستم ډېر سخت تاوانونه رسولي دي. ډېر کلونه په کار دي چې د هغه د غلطیو له لاسه رسېدلي تاوانونه جبران سي. ده ولیکل چې لارډ اکلینډ څرنګه داسې یوه سړي ته دونه لوی صلاحیت ورکړی دی چې د هغه د لاسه هر هغه څه سپک سول چې د انګرېزانو له نامه سره اړه لري. (ډال ریمپل ص ۲۵۷)

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

نظام الدوله په دغه حال او خطرناکو شرایطو کې هم له خپلو دسیسو او شخصي کسات اخیستلو څخه لاس وانه خیست او د مکناتین له خوا یې شاه شجاع ته یو مکتوب راووړ او له هغه څخه یې غوښتي وه چې پنځه تنه دراني خانان: غلام احمدخان ولد مختارالدوله ، عبدالله خان اخکزی، محمدعطاخان د سردار سمندرخان بامیزایي او د هغه اکا سردار سکندرخان او عبدالسلام خان ولد محمداکرم خان بامیزایي امین الملک دي له کابله ووزي. شاه شجاع له دي حکم سره خپل مخالفت څرګند کړ مګر د انګریزانو د فشار په وجه یې منلو ته مجبور سو او له کابل څخه د خوانینو د اخراج امر یې صادر کړ. خوانینو که هر څه اعتراضونه او عذرونه وکړل او شاه شجاع ته یې وویل چې له کابله پرته د اوسېدلو لپاره بل ځای نه لري او په دي ښار کې یې هم اولادونه اوسي او هم یې کورونه او جایدادونه دي. نه شاه شجاع د دوی د عذر د منلو صلاحیت درلود اونه مکناتین قبول کړ او هغوی ته یې وویل چې په دریو ورځو کې به له کابل څخه وزي او له پېښوره پرته بلي خواته تللای هم نه سي. د هغوی ټولو دا یقین سو چې انګریزان غواړي دوی د پېښور له لاري هندوستان ته واستوي اودوی به مجبور وي چې باقي عمر هلته تېر کړي. (هراتي ص ص ۱۳۲-۱۳۳)
نوربیا

پاخون:

عبدالباري جهاني

شاه شجاع، امیر دوست محمد خان او برتانیه , یودیرشمه برخه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزی بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکي په ځیر و لولئ